

Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Tomáše Lichovníka, soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy a soudce Vladimíra Sládečka o ústavní stížnosti stěžovatelek **1) S. G. a 2) nezletilé K. S.**, zastoupených Mgr. Zuzanou Candigliota, advokátkou se sídlem v Brně, Burešova 615/6, směřující proti usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích č. j. 6 Co 1398/2020-45 ze dne 2. 12. 2020 a Okresního soudu v Českém Krumlově č. j. 0 Nc 14/2020-6 ze dne 26. 11. 2020, za účasti **Krajského soudu v Českých Budějovicích a Okresního soudu v Českém Krumlově**, jako účastníků řízení, a dále **a) L. S.**, a **b) Městského úřadu Kaplice**, se sídlem v Benešově nad Černou, Náměstí 70, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

1. Vedlejší účastník b) podal jako orgán sociálně právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) k Okresnímu soudu v Českém Krumlově (dále jen „okresní soud“) návrh na vydání speciálního předběžného opatření podle § 452 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“), kterému okresní soud vyhověl a nařídil předběžné opatření, jímž umístil nezletilou stěžovatelku 2) [dále též „dcera“, „nezletilá“ nebo „dítě“], dceru stěžovatelky 1) [dále též „matka“], do péče dětského oddělení Nemocnice České Budějovice, a. s. (dále jen „nemocnice“). OSPOD návrh podal z podnětu nemocnice, která považovala nezletilou za dítě ohrožené na životě a zdraví v důsledku možného onemocnění tetanem poté, co po prvotním ošetření utrpěného úrazu hlavy (kopnutí koněm s tržnou rankou) opustila spolu s matkou nemocnici na základě negativního reversu, aniž by byla proti hrozícímu tetanu očkována. Nařízené předběžné opatření nicméně nebylo přes několik neúspěšných pokusů realizováno (vykonáno).

2. Proti usnesení okresního soudu, kterým bylo „rychlé“ předběžné opatření nařízeno, podala stěžovatelka 1) odvolání, o němž bylo rozhodnuto napadeným usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích (dále jen „krajský soud“). Krajský soud nařízené předběžné opatření potvrdil v upraveném znění, které upřesňovalo, že do péče nemocnice se nezletilá umísťuje za účelem posouzení jejího zdravotního stavu a poskytnutí nezbytné lékařské péče v souvislosti s úrazem, který utrpěla dne 25. 11. 2020.

3. V mezidobí od podání ústavní stížnosti do rozhodnutí o ní bylo zmíněné předběžné opatření usnesením okresního soudu č. j. 8 P 145/2017-440 ze dne 16. 12. 2020 k návrhu stěžovatelky 1) podle § 462 z. ř. s. pravomocně zrušeno. Okresní soud zjistil, že matka již zdravotní stav dcery řeší, dítěti je poskytována zdravotní péče a je pravidelně sledováno pediatrem, u kterého je registrováno; dospěl proto k závěru, že důvody, které vedly k vydání předběžného opatření, v danou chvíli pominuly, a zrušil je.

4. Stěžovatelky přes výše uvedené trvají na projednání ústavní stížnosti a žádají vyslovení neústavnosti „extrémního a drastického“ zásahu do práv zaručených čl. 3 odst. 1 a čl. 12

Úmluvy o právech dítěte, jakož i čl. 10 odst. 1 a 2 a čl. 15 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jehož se obecné soudy měly dopustit vydáním předběžného opatření a pokusy o jeho výkon. Podrobně popisují skutkový děj od úrazu nezletilé dne 25. 11. 2020 až do 16. 12. 2020, kdy bylo vydáno usnesení č. j. 8 P 145/2017-440, zrušující nařízené předběžné opatření. Z podání stěžovatelek je zřejmá argumentace návrhu na zrušení předběžného opatření adresovaného okresnímu soudu, podle které oznámení nemocnice o údajném přímém ohrožení života a zdraví nezletilé bylo vykonstruované a účelové, neboť nezletilá byla zaléčena imunoglobulinem a antibiotiky, její neočkování představovalo míru přijatelného rizika a realizaci svobody svědomí. Okresní soud podle stěžovatelek rezignoval na svou povinnost hledat mírnější způsob řešení nastalé situace, vydáním předběžného opatření nerespektoval nejlepší zájem dítěte a v rozporu s čl. 12 Úmluvy o právech dítěte nezjišťoval její názor.

5. Ústavní stížnost byla podána včas, osobami oprávněnými a řádně zastoupenými advokátkou v souladu s § 30 odst. 1 téhož zákona.

6. Ohledně přípustnosti návrhu ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu je nutno vzít v úvahu, že jsou napadena rozhodnutí, kterými se právní poměry účastníků upravují pouze zatímně, nikoli konečně. Tato okolnost omezuje Ústavní soud v rozsahu, ve kterém se může návrhem zabývat; nepřísluší mu například přehodnocovat závěr obecných soudů ohledně důvodnosti návrhu na vydání předběžného opatření, tj. „věcnou správnost“ napadených rozhodnutí. Přezkum Ústavního soudu se soustřeďuje jen na případná pochybení, v jejichž důsledku by rozhodnutí postrádalo zákonný základ, nebo by zjevně nemohlo vést k naplnění účelu, jehož jím má být dosaženo, nebo by v něm bylo možné spatřovat svévoli z jiného důvodu [srov. již nález sp. zn. II. ÚS 221/98 ze dne 10. 11. 1999 (N 158/16 SbNU 171), sp. zn. II. ÚS 2950/16 ze dne 7. 11. 2016 (N 209/83 SbNU 331) a další].

7. Ústavní soud posoudil obsah podání i napadených rozhodnutí a dospěl k závěru, že jde o návrh zjevně neopodstatněný.

8. Z procesního hlediska je souzená věc podobná případu, který Ústavní soud projednával ve věci sp. zn. III. ÚS 459/03, v níž také vymezil meze svého přezkumu. V uvedené věci bylo vysloveno, že svěřením dítěte do péče léčebného zařízení je zasaženo do práv rodiče garantovaných čl. 32 odst. 4 Listiny, potažmo čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Otázka k posouzení Ústavního soudu potom zní, zda jsou v takovém případě naplněny podmínky přípustnosti zásahu podle čl. 32 odst. 4 věta druhá Listiny a čl. 8 odst. 2 Úmluvy, neboť i některá ústavně garantovaná práva mají své meze. Zásah do uvedených práv je proto přípustný tehdy, byl-li proveden z rozhodnutí soudu v souladu se zákonem (viz čl. 32 odst. 4 Listiny) a lze-li jej považovat za nezbytný v demokratické společnosti (viz čl. 8 odst. 2 Úmluvy) [srov. nález sp. zn. III. ÚS 459/03 ze dne 20. 8. 2004 (N 117/34 SbNU 223)]. Proti zmíněným právům totiž stojí jiné hodnoty, a sice ochrana práva nezletilé osoby na ochranu zdraví podle čl. 30 odst. 1 Listiny a na život zakotveného v čl. 6 Listiny, které mohou představovat legitimní důvod pro zásah do rodičovských práv. Slovy nálezu sp. zn. III. ÚS 459/03 jde dokonce o hodnotu, jejíž ochrana je v systému základních práv a svobod jednoznačně prioritní: *„Jinak řečeno, obecné soudy jsou povinny zajistit spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a zájmy jeho rodiče, zvláštní pozornost však musí být věnována zájmu dítěte, který může – v závislosti na své povaze a závažnosti – převážet nad zájmem rodiče“*.

9. Ústavní soud vzal v úvahu uvedené parametry a neshledal, že by obecné soudy vybočily z mezí zákona a překročily mez nezbytnosti únosnou pro demokratickou společnost. Ze stěžovatelkami podrobně popsáno skutkového děje je pro posouzení Ústavního soudu (podobně jako pro krajský soud projednávající odvolání proti usnesení, kterým bylo předběžné opatření nařízeno – viz bod 10 jeho usnesení) relevantní pouze časový úsek předcházející vydání napadeného rozhodnutí okresního soudu. Z pohledu Ústavního soudu jsou pro závěr o přípustnosti posuzovaného zásahu do základních práv stěžovatelek podstatné tři okolnosti: Zaprvé, nezletilá utrpěla mechanický úraz hlavy, pro který byla po provedení potřebných vyšetření z traumatologie odeslána na dětské oddělení na pozorování. Zadruhé, tržná ranka (byť malého rozsahu cca 5mm) z koňského prostředí zapříčiňuje – bez patřičného zaléčení (o jehož nezbytnosti vznikl mezi matkou a nemocnicí spor) – riziko rozvoje tetanu (s možným následkem smrti). Zatřetí, dítě v době podání návrhu na nařízení předběžného opatření (podle sdělení matky v důsledku stěhování) nebylo registrováno u žádného praktického lékaře (pediatra).

10. Všechny tyto okolnosti sice nejsou popsány přímo okresním soudem, stručné odůvodnění jeho rozhodnutí však v potřebném rozsahu odstranil krajský soud (zejména bod 12 usnesení). Ve svém souhrnu je z napadených rozhodnutí patrné, jaké důvody okresní soud k jeho rozhodnutí vedly a ty nejsou – v podmínkách rozhodování o návrhu do 24 hodin na základě osvědčených (nikoli nutně prokázaných – viz např. usnesení sp. zn. III. ÚS 163/09 ze dne 26. 3. 2009) skutečností – nepřiměřené. Tím je souzená věc kvalitativně odlišná např. od případu řešeného rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. 12. 2014 ve věci *Hanzelkovi proti České republice* (stížnost č. 43643/10).

11. Soud zpravidla nedisponuje odbornými lékařskými znalostmi; sám Ústavní soud k tomu v již zmíněném nálezu sp. zn. III. 459/03 uvedl, že „*obecný soud v řízení podle § 76a o. s. ř. [nyní § 452 z. ř. s.] zpravidla nemůže řešit otázky vhodnosti té které léčby, neboť uvedené ustanovení dopadá na výjimečné (a závažné) případy, kde je třeba rozhodnout neprodleně, přičemž názor evidentně kvalifikovaného léčebného zařízení, jako tomu bylo v této věci, je pro rozhodnutí soudu v daném ohledu dostatečnou oporou.*“ Byla-li proto okresnímu soudu v rámci rozhodování o návrhu podle § 452 z. ř. s. v řádu hodin předložena lékařská zpráva osvědčující, že bez řádného zaléčení hrozí u nezletilého dítěte propuknutí tetanu a že dítě se ocitá mimo dosah zdravotní péče, pak nelze jako nepřiměřený hodnotit úsudek, na základě kterého soud považuje dítě za potenciálně ohrožené přinejmenším na zdraví, ne-li přímo na životě.

12. Stěžovatelky vyzdvihují nepřiměřenost nařízeného předběžného opatření odkazem na obsah propouštěcí zprávy nemocnice ze dne 25. 11. 2020, v níž je uvedeno, že „*pacientka toho času není v přímém ohrožení života*“. I tuto námitku vypořádal uspokojivě již odvolací soud, který nepřehlédl, že okresní soud jednak uvedenou zprávu neměl k dispozici (viz bod 15 usnesení krajského soudu); a i kdyby měl, není důvod se domnívat, že by byl jeho úsudek jiný. Podle Ústavního soudu se totiž vzájemně nevylučují informace, že nezletilá sice na jedné straně není v danou chvíli v přímém ohrožení života, na straně druhé však existuje po nějakou dobu po úrazu důvodná obava, že její zdraví, ba i život, mohou být záhy ohroženy, došlo-li by k manifestaci tetanu.

13. Požadavkům na odůvodnění usnesení o nařízení předběžného opatření [viz nález sp. zn. IV. ÚS 1554/08 ze dne 15. 1. 2009 (N 12/52 SbNU 121)] obecné soudy dostály.

Nepřípadné jsou proto výtky směřované k postupu okresního soudu, který měl podle přesvědčení stěžovatelek skutkový stav věci lépe „ověřit“. V řízení o návrhu, v němž je soud k vydání rozhodnutí svázán zákonnou lhůtou 24 hodin, nelze z povahy věci dokazování vůbec očekávat. Soud rozhoduje zásadně bez nařízení jednání, bez provedení dokazování, a jen na základě osvědčeného skutkového stavu. Speciální předběžné opatření není meritorním rozhodnutím, které by definitivně upravovalo právní poměry účastníků, ty jsou upraveny pouze zatímně (podobně viz usnesení sp. zn. II. ÚS 3708/19 ze dne 23. 3. 2020, bod 10).

14. V obecné rovině je povinností soudu při aktivaci výjimečného institutu, který rychlé předběžné opatření podle § 452 a násl. z. ř. s. představuje, hledat řešení (slovy zákona „jiné vhodné prostředí“) nejlépe vyhovující dítěti a nejméně je zatěžující, přičemž tato jejich povinnost vydáním předběžného opatření neodpadá – je-li např. vhodnější prostředí nalezeno až po nařízení předběžného opatření, je namístě je změnit a potřebám dítěte vyhovět co nejrychleji. S ohledem na skutkové okolnosti projednávané věci však Ústavní soud neshledává v postupu okresního soudu pochybení podobného charakteru. Trvá-li ohrožení rozvojem nemoci po kontaminaci tkáně bakterií způsobující tetanus podle některých zdrojů až 30 dnů, nelze podle Ústavního soudu považovat za nepřiměřený požadavek odborného lékařského dohledu v prvních dnech bezprostředně následujících po úrazu nezletilé. Opustila-li stěžovatelka 1) nemocnici se stěžovatelkou 2) v den úrazu po prvotním ošetření na základě negativního reversu navzdory doporučení lékařů (k hospitalizaci a očkování), pak lze mít obavu o zdraví dítěte za osvědčenou, což jako zjištění potřebné k nařízení předběžného opatření podle zákona stačí. Okresnímu soudu tak z pohledu podkladů, které měl pro své rozhodnutí k dispozici, není co vytknout, jak následně potvrdil i krajský soud, který důvody nařízení předběžného opatření rozvedl ještě pečlivěji.

15. Podrobnosti pokusů o výkon vydaného předběžného opatření nejsou Ústavnímu soudu známy, což není pro posouzení věci podstatné. Je-li předběžné opatření vykonatelné jeho vydáním (§ 457 z. ř. s.), nelze soudu vytýkat, že činí kroky k jeho výkonu. Nová a nečekaná zkušenost s (neúspěšně) opakovanými pokusy o výkon soudního rozhodnutí, kterým má být dítě odňato z péče rodičů, je nepříjemná a musela být pro celou rodinu stěžovatelek stresující, to však samo o sobě nepřiměřený zásah do jejich základních práv nepředstavuje, neboť se tak stalo na základě soudního rozhodnutí vydaného v mezích ústavnosti.

16. U realizace participačních práv dítěte, zaručených čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, platí, že pro míru jejich zapojení do řízení, jež se jich dotýká, je rozhodující jejich rozumová a volní vyspělost, schopnost formulovat a vyjádřit vlastní názor. Z pohledu Ústavního soudu obecné soudy (zejména krajský soud, který měl eventuálně více prostoru pro výslech účastníků) postupovaly přiměřeně, nezjišťovaly-li názor nezletilé, t. č. desetileté, na otázku očkování protitetanovou vakcínou či nutnosti její hospitalizace, neboť nelze předpokládat, že by s ohledem na odbornost sporné otázky, a navíc i předpokládaný stres spojený s úrazem, návštěvou nemocnice a následnými pokusy o výkon předběžného opatření, byla schopna vytvořit si vlastní (nezávislý) názor, který by soud mohl vzít v potaz a který by jej mohl ovlivnit v úsudku. Postup obecných soudů proto Ústavní soud s ohledem na věk dítěte a jedinečnost vzniklé situace (nejsou-li předmětem řízení a zkoumání rodinné poměry déletrvajícího rázu) nepovažuje za nikterak neadekvátní.

17. Namítaným porušením práva matky na svobodu myšlení a svědomí, zaručených čl. 15 odst. 1 Listiny se Ústavní soud blíže nezabýval, neboť jednak rozhodnutím soudu nebylo nařízeno očkování dítěte, pouze jeho svěření do péče nemocnice (viz i usnesení krajského soudu, bod 12), přičemž v tuto chvíli již nelze předjímat, zda by dítě bylo nutně vakcinováno, zaléčeno jinak, či pouze pozorováno. Zejména však stěžovatelka 1) v tomto směru nepředložila žádnou podrobnější argumentaci, kterou by Ústavní soud seznámila se stavem svého myšlení a svědomí a s důvody, které ji k odmítání očkování svého dítěte v situaci, kdy v důsledku poranění existuje důvodná obava z nákazy tetanem, vedou.

18. Ústavní soud proto ústavní stížnost mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků odmítl podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jako návrh zjevně neopodstatněný.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 19. ledna 2021

Tomáš Lichovník v. r.
předseda senátu

Za správnost:
Jana Němečková